

Tomasz Kosicki

Zakaz testowania produktów kosmetycznych na zwierzętach : uwagi na tle rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223

Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych. Miscellanea 4, 67-75

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomasz Kosicki*

Zakaz testowania produktów kosmetycznych na zwierzętach. Uwagi na tle rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223/2009 z 30 listopada 2009 roku

Streszczenie: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. dotyczące produktów kosmetycznych (Dz.Urz. L 342 z 22.12.2009) zastąpiło w lipcu 2013 r. polską ustawę z dnia 30 marca 2001 r. o kosmetykach (Dz.U. z 2001 r. nr 42, poz. 73). Ustawodawca europejski w ten sposób ujedynolili standardy i procedury obowiązujące w państwach członkowskich oraz wykluczył możliwość wprowadzania odrębnych regulacji krajowych. Istotną cechą rozporządzenia jest bowiem to, że nie transponuje się jego przepisów w formie ustawy lub rozporządzenia (tak jak jest to w przypadku dyrektywy) do prawa krajowego. Jednym z najważniejszych zagadnień, które zostało uregulowane w rozporządzeniu jest wprowadzenie zakazu prowadzenia testów produktów kosmetycznych na zwierzętach oraz wprowadzania do obrotu kosmetyków, na które były na nich testowane (dotyczy to także państw spoza UE). W ten sposób sukcesem zakończyła się 20 letnia walka wielu organizacji zajmujących się prawami zwierząt. Cele artykułu sprowadzają się po pierwsze, do analizy przepisów rozporządzenia, które dotyczy zakazów testów produktów kosmetycznych na zwierzętach i porównania ich z nieobowiązującymi już regulacjami prawnymi. Po drugie, tekst ma ukazać istotną rolę Unii Europejskiej w zakresie budowania standardów humanitarnej ochrony zwierząt wśród państw członkowskich, ale także poza jej granicami, wzywając inne państwa do refleksji nad stanem krajowego ustawodawstwa w tej materii.

Słowa kluczowe: zakaz testowania kosmetyków na zwierzętach, rozporządzenie nr 1223/2009, humanitarna ochrona zwierząt.

Prohibition of testing cosmetics on animals. Notifications according to the resolution of European Parliament and Commission (EC) no. 1223/2009 from 30 november 2009

Summary: The regulation of European Parliament and of the Council (EC) no. 1223/2009 from 30th November 2009 concerning the cosmetic products (OJ L 342 from 22.12.2009) replaced on July 2013 the Polish act from 30th March 2001 on cosmetics (Journal of Laws from 2001

* Tomasz Kosicki, student Wydziału Prawa i Administracji Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy.

no. 42, item 73). By this action, the European legislator has consolidated the standards and procedures ruling in member countries and excluded the possibility of applying other national regulations on this issue. The essential feature of the regulation is that the contents of it cannot be paraphrased in any form of an act either the resolution (as it is in case of a directive) entered to the national law. One of the most important issues which has been regulated in the regulation is the introduction of a prohibition of testing cosmetic products on animals and putting on the market the products which have been already tested on animals (it also refers to the countries outside EU). As a result, the 20-year battle of many organizations of animals rights has been finished successfully. The aims of the papers are mainly the analysis of the points of resolution which concern the prohibition of cosmetic products on animals and comparing them with already invalid legal regulations. Secondly, the paper should present the significant role of European Union in the scope of creating standards of humanitarian protection of animals amongst the member countries as well as the countries outside the EU, calling other countries to reflect about the condition of legislature of this notion.

Key words: prohibition of testing cosmetic products on animals, regulation 1223/2009, humanitarian protection of animals.

1. Wprowadzenie

Przedmiotem rozważań w niniejszym artykule jest charakterystyka rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1223/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. dotyczącego produktów kosmetycznych¹, które wprowadziło na terytorium wszystkich państw członkowskich UE całkowity zakaz przeprowadzania testów tych produktów na zwierzętach. Akt ten zastąpił w lipcu 2013 r. ustawę z dnia 30 marca 2001 r. o kosmetykach², która transponowała do polskiego porządku prawnego dyrektywę Rady z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich dotyczących produktów kosmetycznych³.

Rozporządzenie 1223/2009 wprowadziło długo wyczekiwany całkowity zakaz przeprowadzania testów kosmetyków na zwierzętach, bo aż po ponad 20 latach walki wielu organizacji pozarządowych trudniących się ich ochroną. Prawodawca europejski słusznie, tak jak polski ustawodawca na gruncie ustawy o kosmetykach, wyszedł z założenia iż „[...] poprawa komfortu życia ludzkiego – a przede wszystkim do tego zmierza stosowanie kosmetyków i środków higienicznych – nie może stanowić dostatecznego uzasadnienia dla narażenia w tym celu zwierząt na ból i cierpienie”⁴. W podobnym tonie zabrzmiały słowa komisarza UE ds. zdrowia i polityki konsumenckiej Tonio Borga, który stwierdził, że „dzisiejsze wejście w życie pełnego zakazu wprowadzania do obrotu stanowi ważny sygnał świadczący o znaczeniu, jakie Europa przywiązuje do kwestii ochrony zwierząt.

¹ Dz.Urz. L 342 z 22.12.2009; dalej: rozporządzenie 1223/2009.

² Tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 42, poz. 73; dalej: u.o.k.

³ Dz.Urz. WE L 262 z 27.9.1976 r., s. 169–200; dalej: dyrektywa kosmetyczna.

⁴ M. Gabriel-Węglowski, *Przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt*, Toruń 2008, s. 119.

Komisja jest zdecydowana dalej wspierać rozwój metod alternatywnych oraz zachęcać kraje spoza UE do naśladowania naszego europejskiego podejścia. To wyjątkowa okazja dla Europy, by dawać przykład odpowiedzialnych innowacji w dziedzinie kosmetyków bez zagrożenia bezpieczeństwu konsumentów”⁵.

Cele artykułu sprowadzają się po pierwsze, do analizy przepisów rozporządzenia, które dotyczy zakazów testowania produktów kosmetycznych na zwierzętach i porównania ich z nieobowiązującymi już regulacjami prawnymi. Po drugie, tekst ma ukazać istotną rolę Unii Europejskiej w zakresie budowania standardów humanitarnej ochrony zwierząt wśród państw członkowskich, ale także poza jej granicami, wzywając inne państwa do refleksji nad stanem krajowego ustawodawstwa w tej materii.

2. Charakterystyka rozporządzenia 1223/2009

Przejście do zagadnień szczegółowych w ramach omawianego zagadnienia należy poprzedzić kilkoma uwagami natury wprowadzającej. Przede wszystkim należy wskazać w pierwszej kolejności na przesłanki wydania rozporządzenia, którymi kierował się prawodawca europejski. Jest to kwestia niezwykle istotna z uwagi na to, że rozporządzenie w odróżnieniu od dyrektywy, jest aktem ujednolicenia prawa w państwach członkowskich, a nie jego zbliżania⁶. Motywy, dla których prawodawca europejski zdecydował się na wprowadzenie rozporządzenia odnajdujemy w jego preambule, która stanowi obowiązkowy element każdego źródła prawa Unii Europejskiej i ściśle się łączy z zasadą proporcjonalności⁷.

Pierwszym powodem do wydania rozporządzenia 1223/2009, jak czytamy w pkt. 1 uzasadnienia, była ilość dokonanych nowelizacji dyrektywy kosmetycznej⁸, która w konsekwencji mogła stać się problematyczna i niespójna przy wprowadzaniu dalszych niezbędnych zmian. Rynek kosmetyków, tak jak np. rynek farmaceutyków czy biocydów, podlega ciągłym zmianom, zwłaszcza tym, które istotnie wpływają na technologię produkcji. W związku z tym konieczne

⁵ W UE wchodzi w życie całkowity zakaz testowania kosmetyków na zwierzętach, Komunikat prasowy Komisji Europejskiej z dnia 11 marca 2013 r. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-210_pl.htm [12.07.2013].

⁶ Por. P. Justyńska, *Zasady prawa Unii Europejskiej*, [w:] J. Galster (red.), *Podstawy prawa Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony*. Zarys wykładu, Toruń 2010, s. 250 i n.; J. Galster, [w:] tamże, s. 325 i n.; J. Maliszewska-Nienartowicz, *Ewolucja ochrony konsumenta w europejskim prawie wspólnotowym*, Toruń 2004, s. 242 i n.

⁷ Por. szerzej J. Maliszewska-Nienartowicz, *Zasada proporcjonalności w prawie Wspólnot Europejskich*, Toruń 2007, s.; Tejże, *Rozwój zasady proporcjonalności w europejskim prawie wspólnotowym*, „Studia Europejskie” 2006, nr 1, s. 59–62; A. Wróbel, D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny (red.), *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, t. 3, Artykuły 223–358, Warszawa 2012, LEX/el.

⁸ Na przestrzeni 29 lat (1976–2008) obowiązywania dyrektywy kosmetycznej znowelizowano ją aż 63 razy.

jest utworzenie takich ram prawnych, które będą w choć minimalnym stopniu „nadażać” za aktualnymi możliwościami świata techniki.

Jako drugą przyczynę wskazano obawę przed niedokładną transpozycją kolejnych nowelizacji dyrektywy kosmetycznej, a także że „rozporządzenie jest odpowiednim instrumentem prawnym, ponieważ ustanawia jasne i szczegółowe przepisy, które nie dają państwom członkowskim możliwości ich rozbieżnej transpozycji” (pkt 2 uzasadnienia). Rozporządzenie, jako źródło prawa wtórnego Unii Europejskiej, w momencie jego uchwalenia obowiązuje bezpośrednio i jednolicie we wszystkich krajach stowarzyszonych (art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej)⁹. Jako przykład, niedokładnej transpozycji przepisów dyrektywy wskazać tutaj można przede wszystkim na polskie prawo ochrony środowiska, gdzie niekiedy mówi się wręcz o dysharmonizacji z prawem unijnym.

Ponadto celem rozporządzenia 1223/2009 jest uproszczenie procedur i uzgodnienie terminologii, a co za tym idzie – zmniejszenie obciążeń administracyjnych i niejasności. Ponadto wzmacnia ono pewne elementy ram prawnych dotyczących kosmetyków, np. kontrolę wewnątrzrynkową, aby zagwarantować wysoki poziom ochrony zdrowia ludzi (pkt 3 uzasadnienia)¹⁰.

3. Zakaz testowania kosmetyków na zwierzętach – uwagi szczegółowe

Zakaz testowania produktów kosmetycznych na zwierzętach obowiązuje w Unii Europejskiej od 2004 r. Nie miał on jednak charakteru całkowitego i bezwzględnego, a ustawodawstwo krajowe i unijne dopuszczało pewne odstępstwa¹¹. Od 2009 r. zakaz ten obejmuje także testowanie poszczególnych składników (substancji) przyszłego „finalnego” produktu. Zakazano również wprowadzania do obrotu tych kosmetyków, które jako produkt gotowy lub jego poszczególne składniki na etapie produkcyjnym (substancje) były testowane na zwierzętach¹². Co istotne, zakaz ten obejmuje swoim zasięgiem nie tylko państwa członkowskie,

⁹ Wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE C z 25.10.2012, s. 47–200. Ponadto, jak zauważa J. Maliszewska-Nienartowicz, *System instytucjonalny i prawny Unii Europejskiej*, Toruń 2010, s. 273, rozporządzenie ma „[...] najszerszy zasięg pośród aktów prawa wtórnego i to zarówno pod względem geograficznym jak i podmiotowym” oraz, że „adresatami [...] są zarówno państwa członkowskie, jak i jednostki. W związku z tym [...] są często porównywane do ustaw krajowych”. Por. A. Szachon, *Źródła prawa Unii Europejskiej*, [w:] A. Kuś (red.), *Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony*, Lublin 2010, s. 181–182; A. Wyrozumska, [w:] J. Barcz, A. Wyrozumska, M. Górka, *Instytucje i prawo Unii Europejskiej*, Warszawa 2011, s. 283–284; A. Wróbel, D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny (red.), dz.cyt.

¹⁰ Ponadto, jak czytamy w pkt. 4 uzasadnienia, rozporządzenie wyczerpująco harmonizuje ze sobą przepisy wspólnotowe, by stworzyć wewnętrzny rynek produktów kosmetycznych, gwarantując równocześnie wysoki poziom ochrony zdrowia ludzi.

¹¹ Por. B. Kurzępa, *Ustawa o kosmetykach z komentarzem*, Toruń 2009, s. 55.

¹² Por. tamże.

także kraje niestowarzyszone, które aby móc sprzedać swój produkt muszą dostosować swoje standardy do tych obowiązujących w Unii Europejskiej. Dodać należy także, że zakaz testu oznacza zakaz przeprowadzania próby według zo-biektywizowanych i znormalizowanych metod, dostosowanych do uzyskiwania odpowiedzi na pytanie określonego rodzaju¹³. Na gruncie poprzedniego stanu prawnego B. Kurzępa wskazywał, że test kosmetyku miał być przeprowadzony w celu stwierdzenia czy dany produkt spełnia wymogi przewidziane w u.o.k., które dotyczyły przede wszystkim bezpieczeństwa i zdrowia ludzi¹⁴.

Przedmiotowe rozporządzenie definiuje w art. 1 ust. 2 pkt a) „produkt kosmetyczny”, który oznacza każdą substancję lub mieszaninę przeznaczoną do kontaktu z zewnętrznymi częściami ciała ludzkiego (naskórkiem, owłosieniem, paznokciami, wargami oraz zewnętrznymi narządami płciowymi) lub z zębami oraz błonami śluzowymi jamy ustnej, którego wyłącznym lub głównym celem jest utrzymywanie ich w czystości, perfumowanie, zmiana ich wyglądu, ochrona, utrzymywanie w dobrej kondycji lub korygowanie zapachu ciała. Definicja ta jednak nie odbiega treściowo swoim zakresem od definicji wypracowanych w u.o.k. w dyrektywie kosmetycznej¹⁵. Wprowadziło ono także definicję „substancji”, które wspomniane akty prawne nie definiowały. Zgodnie z art. 1 ust. 2 pkt b) rozporządzenia „substancja” oznacza pierwiastek chemiczny i jego związki w stanie, w jakim występują w przyrodzie lub zostają uzyskane za pomocą procesu produkcyjnego, z wszelkimi dodatkami wymaganymi do zachowania ich trwałości oraz wszelkimi zanieczyszczeniami powstałymi w wyniku zastosowanego procesu, wyłączając rozpuszczalniki, które można oddzielić bez wpływu na stabilność lub zmiany jej składu.

Zakaz początkowo miał obowiązywać od momentu wejścia w życie rozporządzenia 1223/2009. Prawodawca uwzględniając jednak prośby branży kosmetycznej wprowadził okres przygotowawczy do dnia 11 marca 2013 r., w trakcie którego przedsiębiorcy zobowiązani byli stopniowo wycofywać te metody, które uwzględniały testowanie kosmetyków na zwierzętach i zastępować je metodami alternatywnymi.

¹³ Tamże, s. 54.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Zgodnie z pkt. 7 uzasadnienia rozporządzenia 1223/2009 produkty kosmetyczne mogą obejmować kremy, emulsje, płyny, żele i oliwki do skóry, maseczki do twarzy, podkłady barwiące (płyny, pasty, pudry), pudry do makijażu, pudry po kąpieli, pudry higieniczne, mydła toaletowe, mydła dezodoryzujące, perfumy, wody toaletowe i kolońskie, środki do kąpieli i pod prysznic (sole, pianki, oliwki, żele), depilatory, dezodoranty i środki przeciw poceniu, barwniki do włosów, produkty do trwałej ondulacji, do prostowania i utrwalania włosów, produkty do układania włosów, produkty do mycia włosów (płyny, proszki, szampony), odżywki do włosów (płyny, kremy, oliwki), produkty do układania fryzury (płyny, lakiery, brylantyna), produkty do golenia (kremy, pianki, płyny), produkty do makijażu i demakijażu, produkty przeznaczone do warg, produkty do pielęgnacji zębów i jamy ustnej, produkty do pielęgnacji i malowania paznokci, produkty do higieny intymnej, produkty do opalania, produkty do samoopalania, produkty do rozjaśniania skóry i środki przeciw zmarszczkom.

4. Nadzór administracji publicznej nad rynkiem kosmetyków

Samo wprowadzenie nawet najbardziej skutecznych rozwiązań prawnych nie gwarantuje ich skuteczności w praktyce. Konieczne jest ustanowienie obok przepisów prawa materialnego i procesowego, takich instrumentów nadzoru i kontroli, które będą mogły w sposób jak najbardziej efektywny eliminować naruszenia obowiązującego prawa oraz nakładać sankcje na nieuczciwe podmioty. Z podobnego założenia wyszedł prawodawca europejski w rozporządzenie 1223/2009, który duży nacisk kładzie na nadzór nad rynkiem produktów kosmetycznych.

W przypadku Polski największe znaczenie w nadzorze nad rynkiem produktów kosmetycznych będą miały Państwowa Inspekcja Sanitarna (PIS) oraz Inspekcja Handlowa (IH), które zaliczamy do instytucji o wyspecjalizowanym profilu działalności¹⁶, charakteryzujących się dużym stopniem samodzielności i odrębności organizacyjnej¹⁷. W obu przypadkach podstawy ustroju i działalności tych podmiotów uregulowano na poziomie ustawowym¹⁸. Pierwsza z wymienionych instytucji tj. PIS, będzie odgrywała szczególną rolę na etapie produkcyjnym kosmetyku. Natomiast IH ma na celu ochronę interesów i praw konsumentów (nieprofesjonalnych uczestników obrotu gospodarczego) oraz interesów gospodarczych państwa. Chodzi tutaj między innymi o odpowiednie oznakowanie opakowań produktów wprowadzonych do obrotu i zawartych na nich informacjach¹⁹. Organy te zostały wyposażone w odpowiednie kompetencje i możliwość nakładania sankcji w drodze decyzji administracyjnych.

Nadzór i kontrola na rynku kosmetyków powinny następować przede wszystkim w sytuacjach zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi. Kontrola organów administracji publicznej powinna być oparta na 4 zasadach: legalności, prawdy, oficjalności i efektywności, aby jej efektywność była jak najwyższa²⁰. Zasada legalności oznacza, że organy administracji powinny przeprowadzać kontrole

¹⁶ J. Jagielski, *Kontrola administracji publicznej*, Warszawa 2006, s. 185–186.

¹⁷ Tamże. Por. A. Adamczyk, *Organy administracji publicznej i inne podmioty administrujące*, [w:] L. Bielecki, P. Ruczkowski (red.), *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Warszawa 2011, s. 301–302; J. Boć, *Organizacja prawna administracji*, [w:] J. Boć (red.), *Prawo administracyjne*, Kolonia Limited 2005, s. 161 i n.

¹⁸ Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263 ze zm.) oraz ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o Inspekcji Handlowej (Dz.U. z 2011 r. Nr 4, poz. 25 ze zm.).

¹⁹ Kwestię tą w kontekście kosmetyków porusza prawodawca europejski w pkt. 46 uzasadnienia, zgodnie, z którym „niezbędna jest przejrzystość w zakresie składników stosowanych w produktach kosmetycznych. Przejrzystość ta powinna zostać osiągnięta poprzez podanie na opakowaniu składników stosowanych w danym produkcie kosmetycznym. Jeżeli ze względów praktycznych niemożliwe jest podanie składników na opakowaniu, takie informacje powinny zostać załączone w taki sposób, aby konsument miał dostęp do tych informacji”.

²⁰ A. Sylwestrzak, *Kontrola Administracji publicznej w III Rzeczypospolitej Polskiej*, Gdańsk 2004, s. 12–14 cyt. za: P. Szustakiewicz, *Kontrola zamówień publicznych. Zagadnienia praktyczne*, Warszawa 2011, s. 2.

na podstawie przepisów prawa i w granicach prawa oraz, że nie powinny one wychodzić poza przyznane im przez ustawodawcę kompetencje²¹. Podmioty kontrolujące winny dążyć do ustalenia faktycznego z rzeczywistością, co wynika z zasady prawdy²². Z tą zasadą ściśle powiązana jest zasada efektywności zgodnej z którą, aby kontrola była jak najbardziej skuteczna podmioty kontrolujące powinny dążyć do wyjaśnienia stanu faktycznego. Jak wskazuje się w literaturze „efektywność kontroli oznacza, że wyniki postępowania kontrolnego służą jako sprawne narzędzie nie tylko do oceny rzeczywistości, ale także do jej pożądanej korekty. Na podstawie wyników kontroli można podjąć działania, które zmierzają do zmiany zastanego stanu rzeczy we właściwy sposób”²³. Dopiero takie wyniki dają pełny obraz sytuacji w podmiocie kontrolowanym i wpływają na efektywność działań podjętych przez organy kontroli zwłaszcza w dążeniu do stanu pożądanego – sprzed naruszenia.. Natomiast zasada oficjalności oznacza, że kontrola powinna być przeprowadzana tylko przez podmioty państwowe, gdyż tylko one gwarantują legalność przeprowadzonych działań. Podzielić należy zatem pogląd P. Szustakiewicza, który podnosi, że „[...] nie jest dopuszczalne, gdy chodzi o skuteczną kontrolę państwową, aby była ona »prywatyzowana«, czyli zastępowana przed prywatne podmioty, które bez stosownych przepisów prawa powszechnie obowiązującego, tylko na podstawie umów cywilnoprawnych, podejmowałyby w imieniu administracji publicznej jej prowadzenia”²⁴.

Prawodawca europejski wskazuje także, że kontrole powinny być przeprowadzane w znormalizowany i odtwarzalny sposób. Oznacza to, że oparta powinna ona być na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego i wprowadzonych przez nie standardów kontroli²⁵, co ściśle łączy się z omówioną wyżej zasadą legalności. Kontrole powinny mieć charakter cykliczny i ciągły, ale również wyrywkowy (*ad hoc*). Z kolei decyzje administracyjne powinny być w odpowiednio szczegółowo uzasadnione²⁶. Kwestia ta ściśle łączy się z zasadą jawności administracyjnej i prawem do informacji²⁷. Ponadto nadzór nad rynkiem

²¹ P. Szustakiewicz, dz.cyt., s. 3.

²² Tamże.

²³ Tamże, s. 3.

²⁴ Tamże.

²⁵ Jako przykład wskazać tutaj można konieczność zwracania szczególnej uwagi na wydawane upoważnienia do przeprowadzania kontroli wyznaczonym do tego pracownikom organu państwowego. Ma to szczególne znaczenie przede wszystkim dla celów dowodowych w prowadzonych postępowaniach administracyjnych. Dokumenty i inne materiały, które mogą mieć istotne znaczenie dla sprawy, uzyskane w wyniku błędnie sformułowanego upoważnienia, a zatem bez podstawy prawnej jej przeprowadzenia, skutkują niemożną wykorzystanie ich w toku procedury..

²⁶ Por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z dnia 19 kwietnia 2012 r., II SA/Bk 98/12, Lex nr 1145744; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 21 grudnia 2011 r., II SA/Op 465/11, Serwis Prawniczy LexisNexis Polska – Lexis.pl nr 3850149.

²⁷ Por. H. Knysiak-Molczyk, *Granice prawa do informacji w postępowaniu administracyjnym i sądowniczym*, Warszawa 2013, s. 95 i n.; K. Celarek, *Prawo do informacji. Problem badawczy teorii prawa administracyjnego*, Warszawa 2013, s. 160 i n.; T. Górzyńska, *Prawo do*

oparty powinien być na współpracy organów administracji publicznej. W dobie pogłębiającej się informatyzacji administracji, w celu zmniejszenia biurokratyzacji, winny one wykorzystywać w tym celu środki komunikacji elektronicznej²⁸.

W celu ułatwienia organom administracji publicznej w krajach członkowskich nadzoru nad rynkiem kosmetyków prawodawca europejski wprowadził wymóg ustanowienia osoby odpowiedzialnej²⁹, będącej przedstawicielem producenta kosmetyków na terenie UE. Osobą odpowiedzialną może być tak osoba fizyczna, jak i osoba prawna. Osoba taka jest przedstawicielem producenta na terenie Unii Europejskiej w sytuacji, gdy ten ma swoją siedzibę poza jej granicami. Do kategorii osób odpowiedzialnych zalicza się także importerów i dystrybutorów w przewidzianych przez rozporządzenia sytuacjach. Natomiast, gdy produkt kosmetyczny jest produkowany na terenie UE i nie podlega eksportowi i importowi na jej terenie osobą odpowiedzialną jest producent mający swoją siedzibę na terenie Unii. Na osobę odpowiedzialną rozporządzenie nakłada szereg obowiązków, a zwłaszcza obowiązek współpracy z organami nadzoru oraz podejmowania wszelkich niezbędnych czynności w celu wyeliminowania zagrożenia związanych z wprowadzaniem do obrotu kosmetyków, zwłaszcza tych mogących istotnie wpłynąć na zdrowie i życie ludzi. Osoba odpowiedzialna powinna być dostępna także dla zainteresowanych konsumentów, służąc swoją pomocą i udzielać niezbędnych w tym celu informacji.

5. Zakończenie

Wprowadzenie całkowitego zakazu testowania produktów kosmetycznych na zwierzętach w rozporządzeniu 1223/2009 ocenić należy wysoce pozytywnie, zwłaszcza w kontekście zasad związanych z humanitarną ochroną zwierząt. Należy raz jeszcze zauważyć, że chęć poprawy jakości życia ludzkiego nie powinna uzasadniać przeprowadzania testów na zwierzętach. Pamiętać należy jednak, że samo wprowadzenie regulacji prawnej nie gwarantuje jej powodzenia w przyszłości. Skuteczność rozporządzenia 1223/2009 tak naprawdę ocenić będzie można dopiero w najbliższej przyszłości, gdy wydane zostaną odpowiednie akty wykonawcze, które będą doprecyzowały przewidziane narzędzia, instrumenty oraz sankcje. Istotnego znaczenia w związku z tym nabiera kontrola przedsiębiorców trudniących się produkcją kosmetyków przez wyspecjalizowane organy kontroli, takie jak Państwowa Inspekcja Sanitarna czy Inspekcja Handlowa,

informacji i zasada jawności administracyjnej. Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego, Zakamycze, Kraków 1999, s. 216 i n.

²⁸ Por. szerzej T. Burczyński, *Elektroniczna wymiana informacji w administracji publicznej*, Wrocław 2011.

²⁹ Jak czytamy w pkt. 11 uzasadnienia: „aby jasno określić zakres odpowiedzialności, każdy produkt kosmetyczny powinien być przyporządkowany odpowiedzialnej za niego osobie, która ma siedzibę na terenie Wspólnoty”.

które wyposażono w odpowiednie instrumenty prawne pozwalające skutecznie egzekwować wprowadzony zakaz. Powinny one jednak realizować je w ramach przyznanych ustawowych kompetencji w zakresie swojej właściwości³⁰. Nadzór i kontrola powinny się opierać na zasadach legalności, efektywności, prawdy oraz oficjalności. Unia Europejska powinna, współpracując z krajami członkowskimi oraz przedsiębiorcami, pracować dalej nad rozwojem metod alternatywnych w zakresie produkcji kosmetyków. Należy mieć nadzieję, że organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną praw zwierząt nadal będą „czuwać” na branżą kosmetyczną i zgłaszać podejrzenia naruszenia obowiązującego prawa odpowiednim instytucjom.

Wprowadzenie powyższego zakazu wpisuje się niewątpliwie w budowanie pewnych standardów w zakresie produkcji kosmetyków na świecie, ale wpływa także na rozwój bardziej zaawansowanych i nowoczesnych metod ich produkcji. Zakaz powinien skłonić także inne kraje do refleksji nad stanem krajowych uregulowań prawnych, które dotyczą tej problematyki³¹. Pamiętać należy, że zakaz też może wpłynąć na intensywność przemytu kosmetyków z innych krajów. Pamiętać bowiem należy, że zakaz ten został skierowany nie tylko do krajów UE, ale również do państw trzecich – niestowarzyszonych z UE. Istotną rolę w zwalczaniu tego procederu odgrywać powinny przede wszystkim organy służby celnej i straży granicznej.

³⁰ Por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 17 września 2013 r., II SA/OI 568/13, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych, w którym to Sąd wypowiedział się na temat podziału kompetencji pomiędzy Państwową Inspekcją Sanitarną a Izbą Handlową w sprawach dotyczących kosmetyków.

³¹ Przedstawiciele Unii Europejskiej wskazują na konieczność współpracy społeczności międzynarodowej w promowaniu wprowadzania zakazu testowania produktów kosmetycznych na zwierzętach i rozwoju metod alternatywnych, zwłaszcza w takich krajach jak Chiny, w których przeprowadzania takich testów jest przykrą codziennością.